

Vývoj zahraničnoobchodných vzťahov Slovenska s krajinami strednej Ázie¹

Elena Kašťáková² – Natália Barinková³

The Development of Foreign Trade Relations of Slovakia with Central Asian Countries

Abstract

Central Asia is a relatively large region which has a strategic location and significantly influences the Russian, Chinese and EU goods connections. For Slovak exporters, it represents a huge market with a great potential for exporting products. The aim of the article is to examine the position of the Central Asia region in Slovakia's foreign trade relations, focusing on 5 countries: Kazakhstan, Uzbekistan, Tajikistan, Turkmenistan and Kirgizstan. According to the last available statistical data and calculations based on Trade Intensity Index, the development of bilateral relations and the importance of these countries in the external economic relations of Slovakia will be evaluated. Finally, according to the analysis of the current economic situation in these countries, priority sectors of common interest and prospective areas of trade cooperation between the countries concerned will be outlined.

Key words

Central Asia, foreign trade, Slovakia, Trade Intensity Index

JEL Classification: F19

Received: 1.11.2019 Accepted: 25.11.2019

Úvod

Stredná Ázia je rozsiahla vnútrozemská oblasť rozprestierajúca sa v blízkosti Kaspického mora. Neexistuje žiadna oficiálna definícia tejto oblasti, avšak najčastejšie sa do tohto regiónu zaraďuje Kazachstan, Kirgizsko, Uzbekistan, Tadžikistan a Turkménsko.

V minulosti mala oblasť týchto piatich krajín strategický význam, keďže cez ňu prechádzala Hodvábna cesta. Oblasť strednej Ázie je bohatá na nerastné suroviny, najmä ropu, zemný plyn, zlato a urán. V súčasnosti je dôležitý najmä geopolitický význam regiónu najmä pre okolité štáty. Rusko sa snaží o nárast vplyvu najmä v politickej a energetickej oblasti. Pre Čínu je región dôležitý z pohľadu Novej Hodvábnej cesty (Belt and Road), ktorá vedie cez niektoré krajiny tohto regiónu. A prepravujú sa prostredníctvom nej tovary smerujúce do Európy (Peyrouse, 2016). Pre USA je región zaujímavý s cieľom

¹ Daný príspevok je výstupom riešenia vedeckého projektu: VEGA 1/0546/17 *Vplyv geopolitických zmien na presadzovanie strategických zahraničnoobchodných záujmov EÚ (s implikáciami na ekonomiku SR)*.

² doc. Mgr. Elena Kašťáková, Ekonomická univerzita v Bratislave, Katedra zahraničného obchodu, Dolnozemskaá cesta 1, 852 35 Bratislava, e-mail: elena.kastakova@euba.sk

³ PhD; Ing. Natália Barinková, Ekonomická univerzita v Bratislave, Katedra zahraničného obchodu, Dolnozemskaá cesta 1, 852 35 Bratislava, natalia.barinkova@euba.sk

presadzovania svojich energetických záujmov v regióne. Pre EÚ má región najmä geopolitický význam na udržanie stability na európsko-ázijských hraniciach. Spolupráca s regionálnymi hráčmi ako Irán či Turecko sa realizuje v ekonomickej oblasti, napríklad v oblasti transportu ropy alebo exportu produkcie do európskych krajín (Šimko, 2015).

1 Metodika práce

Cieľom článku je preskúmať postavenie krajín stredoázijského regiónu v zahraničnoobchodných vzťahoch Slovenska, so zameraním na krajiny Kazachstan, Kirgizsko, Uzbekistan, Tadžikistan a Turkménsko, a na základe analýzy vzájomnej obchodnej výmeny a obchodnej intenzity zhodnotiť význam týchto krajín vo vonkajších ekonomických vzťahoch Slovenska.

Na dosiahnutie tohto cieľa sa využili viaceré teoretické metódy, ktoré boli použité vo forme všeobecných metód (syntézy, analýzy, indukcie, dedukcie a komparácie). Na sprehládnenie údajov o zahraničnom obchode sa použili grafické zobrazenia a tabuľky. V časti, kde sa zaoberáme stručnou charakteristikou hospodárstiev jednotlivých krajín, bude využitá metóda syntézy, ktorá spája informácie o aktuálnej ekonomickej situácii v daných krajinách. Zahraničnoobchodnú výmenu medzi Slovenskom a vybranými krajinami analyzujeme na základe dát zo Štatistického úradu SR a Indexu obchodnej intenzity. Na to, aby sme mohli vyvodiť závery vzhľadom na perspektívne oblasti spolupráce a možných príležitostí pre slovenské spoločnosti, bude využitá metóda indukcie a dedukcie.

Index obchodnej intenzity (TII) sa používa na posúdenie toho, či objemy obchodu medzi dvoma krajinami sú väčšie alebo menšie, než by sa očakávalo na základe ich pozície vo svetovom hospodárstve. Je definovaný ako podiel vývozu jednej krajiny do partnerskej krajiny, deleného podielom svetového vývozu smerujúceho do partnerskej krajiny (Svetová banka, 2010).

Vypočíta sa takto:

$$TII_{ij} = \frac{(x_{ij}/X_{it})}{(x_{wj}/X_{wt})}, \quad (1)$$

kde:

x_{ij} predstavuje hodnotu vývozu z krajiny i do krajiny j ;

X_{it} predstavuje hodnotu celkového vývozu krajiny i do sveta;

x_{wj} predstavuje hodnotu celkového svetového vývozu do krajiny j ;

X_{wt} predstavuje celkovú hodnotu svetového vývozu.

Hodnoty TII sú v rozsahu od 0 do $+\infty$. Ak je hodnota indexu 1, znamená to, že vyvážajúca krajina i vyváža do krajiny j presný pomer vývozu, ktorý krajine j prináleží vzhľadom na jej podiel na svetových importoch. Ak je hodnota indexu vyššia ako 1, obchodné toky medzi skúmanými krajinami sú na vyššej úrovni, ako by sa očakávalo vzhľadom na dôležitosť ekonomiky vo svetovom hospodárstve. To znamená, že krajina i vyváža do krajiny j v pomere viac tovaru ako do zvyšku sveta. Je to teda intenzívny

obchodný vzťah. Ak je daná hodnota nižšia ako 1, intenzita obchodu je na nižšej úrovni, ako by sa očakávalo (Svetová banka, 2013).

Pre tento výskum boli dôležitým zdrojom Štatistický úrad SR a Ministerstvo hospodárstva SR, ktorí poskytli údaje slúžiace na analýzu zahraničného obchodu medzi Slovenskom a krajinami strednej Ázie. Údaje nevyhnutné na TII boli použité zo štatistiky UNCTADSTAT.

2 Výsledky a diskusia

Región strednej Ázie je oblasť bohatá na nerastné suroviny, a preto je hospodárstvo štátov tohto regiónu zamerané predovšetkým na ťažobný priemysel. Niektoré krajiny úspešne založili svoje hospodárstvo na ťažbe a spracovaní nerastných surovín, iné krajiny nevyužili výhodu disponibility prírodných zdrojov. Krajiny sa nachádzajú na rôznom stupni rozvoja. Najrozvinutejšou krajinou regiónu je Kazašská republika. Krajina prešla za posledné roky významným hospodárskym vývojom. Od roku 2015 je jedným zo zakladajúcich štátov Eurázijskej hospodárskej únie, čo ovplyvňuje do určitej miery aj zameranie zahraničného obchodu Kazachstanu na tento región. Ekonomika Kazachstanu je zameraná prioritne na ťažobný priemysel, keďže krajina disponuje bohatými zásobami ropy, zemného plynu, uránu, zlata a striebra. V posledných rokoch sa Kazachstan snaží o diverzifikáciu ekonomiky a zníženie závislosti od exportu nerastných surovín (Drieniková, 2018). Ekonomika Kazachstanu je závislá od zahraničného obchodu, vďaka exportu nerastných komodít dosahuje krajina dlhodobu aktívnu obchodnú bilanciu. Do popredia sa dostáva projekt Novej Hodvábnej cesty (One Belt One Road – OBOR), ktorý má byť využívaný na prepravu čínskych tovarov do EÚ a mal by prispieť k rozvoju čínskej aj kazašskej ekonomiky. Kazachstan disponuje významným logistickým a dopravným uzlom – najväčším suchým prístavom na svete – Khorgos Gateway, ktorý je strategicky umiestnený na kazašsko-čínskej hranici. Obe krajiny spája železničnou traťou (Drieniková, 2018). Do roku 2020 by cez Kazachstan mali byť prepravené 2 mil. kontajnerov, čo by malo priniesť 5 mld. eur z tranzitných poplatkov pre kazašskú ekonomiku (Gotev, 2018).

Uzbeká republika je najväčším trhom spomedzi krajín strednej Ázie. Ekonomika krajiny je založená najmä na ťažbe a exporte zemného plynu, uránu, zlata a medi. Významnú úlohu v hospodárstve stále zohráva aj poľnohospodárstvo, ktoré tvorí až 1/5 HDP a zamestnáva takmer polovicu obyvateľstva. Ide najmä o pestovanie bavlny (MZVaEZ SR, 2018).

Kirgizská republika patrí medzi najmenej rozvinuté krajiny postsovietskeho regiónu. V hodnotení agentúry Focus Economics sa v roku 2018 Kirgizsko umiestnilo na 10. mieste medzi krajinami s najnižším HDP na obyvateľa (MZVaEZ SR). Ekonomika krajiny je silne závislá od ťažby nerastných surovín. Krajina má bohaté zásoby zlata, uhlia a volfrámu. Ďalšími významnými odvetviami priemyslu sú potravinársky a textilný priemysel. Dôležitú úlohu v hospodárstve má krajine aj sektor poľnohospodárstva.

Turkménsko je krajinou s priamym prístupom ku Kaspickému moru, ktoré využíva na ťažbu nerastných surovín a to najmä zemného plynu. Palivovo-energetický sektor tvorí najdôležitejšiu časť turkménskeho hospodárstva. Dlhoročnú tradíciu v krajine majú pestovanie bavlny a textilný priemysel (CzechTrade, 2019).

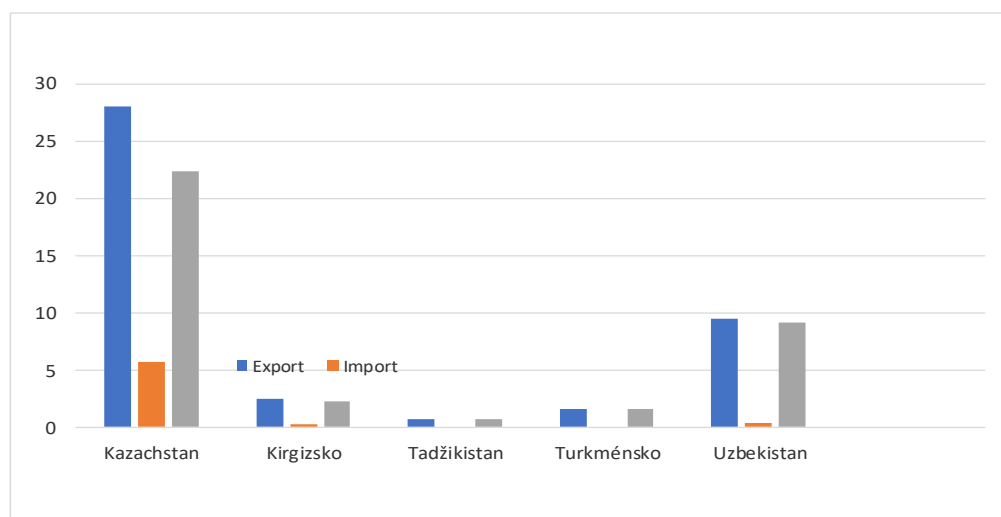
Tadžikistan patrí medzi najchudobnejšie krajiny v regióne a vo všetkých makroekonomických ukazovateľoch zaostáva za okolitými štátmi. V Tadžikistane zohrávajú významnú úlohu poľnohospodárstvo a pestovanie bavlny. Medzi hlavné odvetvia hospodárstva patrí ľahký priemysel, a to najmä textilný priemysel (spracovanie bavlny a hodvábu). Ako okolité krajiny tak aj Tadžikistan disponuje zásobami nerastných surovín a to hlavne uhlia, olova, zinku a farebných kovov. Dôležitým odvetvím je aj v tejto krajine ťažobný priemysel.

Hospodársky vývoj celého regiónu sa častejšie spomína v súvislosti s čínskym projektom obnovy starovekej Hodvábnej cesty. Geografická poloha a nevyužitý hospodársky potenciál mu predurčujú strategickú pozíciu ako križovatku politických a hospodárskych záujmov (Drieniková, 2018).

2.1 Zahraničný obchod Slovenska s krajinami strednej Ázie

V roku 2018 dosiahol zahraničný obchod Slovenska úroveň 157,147 mld. eur. Z toho export predstavoval 79,785 mld. eur a import 77,326 mld. eur (MH SR, 2019). Ekonomika Slovenska je závislá od exportu a jej najvýznamnejším obchodným partnerom je dlhodobo EÚ (Kaššáková, Ružeková, Žatko, 2016). V roku 2018 sa krajiny Európskej únie podieľali na zahraničnom obchode Slovenska 76,5 %. Medzi najvýznamnejších obchodných partnerov Slovenska mimo EÚ patrí USA, Rusko, Čína a krajiny EZVO.

Graf 1 Obchodná výmena Slovenska s krajinami strednej Ázie v roku 2018
(v mil. eur)

Zdroj: spracované autorkou na základe údajov MH SR.

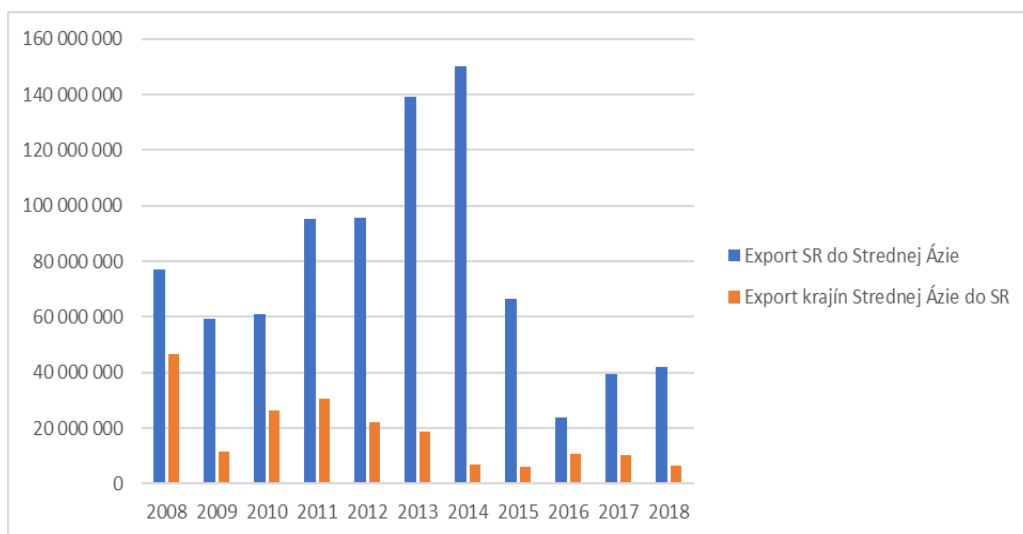
Krajiny strednej Ázie sa na zahraničnom obchode Slovenska s tretími krajinami podieľali 0,13 % a celkovo na zahraničnom obchode Slovenska 0,031 %. Najväčší podiel z týchto 5 krajín má dlhodobo Kazachstan a najmenší Tadžikistan. Slovensko malo so

všetkými krajinami aktívnu obchodnú bilanciu. Údaje sú zobrazené v grafe 1. Na porovnanie, podiel krajín strednej Ázie na zahraničnom obchode EÚ v 2018 dosiahol 0,79 %.

Celkový export Slovenska do vybraných piatich krajín stredoázijského regiónu v roku 2018 dosiahol hodnotu 42,121 mil. eur. Z toho bol export do Kazachstanu vo výške 29 mil. eur, Kirgizska 2,449 mil. eur, Tadžikistanu 645 tis. eur, Turkménska 1,546 mil. eur a Uzbekistanu 9,481 mil. eur. Celkový import Slovenska bol realizovaný z týchto krajín vo výške 6,358 mil. eur. Z toho import z Kazachstanu v objeme 5,706 mil. eur, Kirgizska 243 tis. eur, Uzbekistan 407 tis. eur. Import z Tadžikistanu a Turkménska sa pohyboval na úrovni blízkej nule (MH SR, 2019).

Celkový export zo Slovenska do strednej Ázie a import Slovenska zo strednej Ázie v rokoch 2008–2018 sú zobrazené na grafe 2, pričom možno pozorovať, že Slovensko exportuje do strednej Ázie niekoľko násobne viac ako importuje z tohto regiónu. V rokoch 2008–2014 môžeme sledovať, že slovenský export do krajín strednej Ázie rástol. V nasledujúcich rokoch možno sledovať prepád zahraničného obchodu so strednou Áziou v dôsledku vypuknutia rusko-ukrajinského konfliktu, pričom sankcie uvalené na Rusko zo strany EÚ mali dopad na obchod s krajinami strednej Ázie, ktorých ekonomiky sú závislé na obchode s Ruskom a rovnako ako ruská ekonomika, aj ekonomiky týchto krajín zaznamenali pokles.

Graf 2 Celový export zo Slovenska do strednej Ázie a import Slovenska zo strednej Ázie v rokoch 2008 – 2018

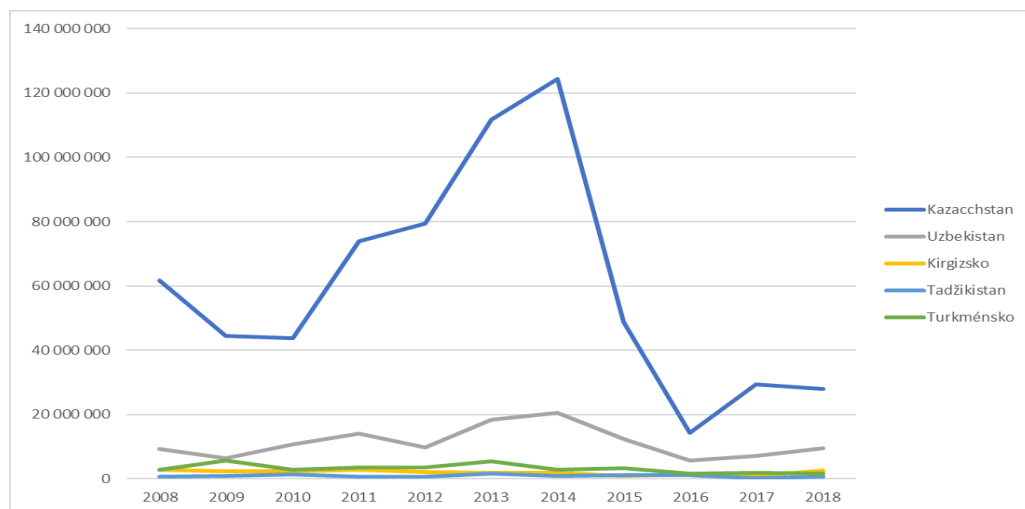

Zdroj: spracované autorkou na základe údajov MH SR.

Najvýznamnejším exportným a importným partnerom Slovenska je dlhodobo Kazachstan. Ako vyplýva z grafu 3, export slovenských spoločností do Kazachstanu závisí od ekonomickej situácie v krajine a kolíše. Za posledných 10 rokov bol najvyšší export zo Slovenska do Kazachstanu v roku 2014, následne export začal klesať v dôsledku už spomínaných udalostí. Druhým najväčším exportným partnerom Slovenska spomedzi krajín strednej Ázie je dlhodobo Uzbekistan. Export slovenských spoločností do ostatných

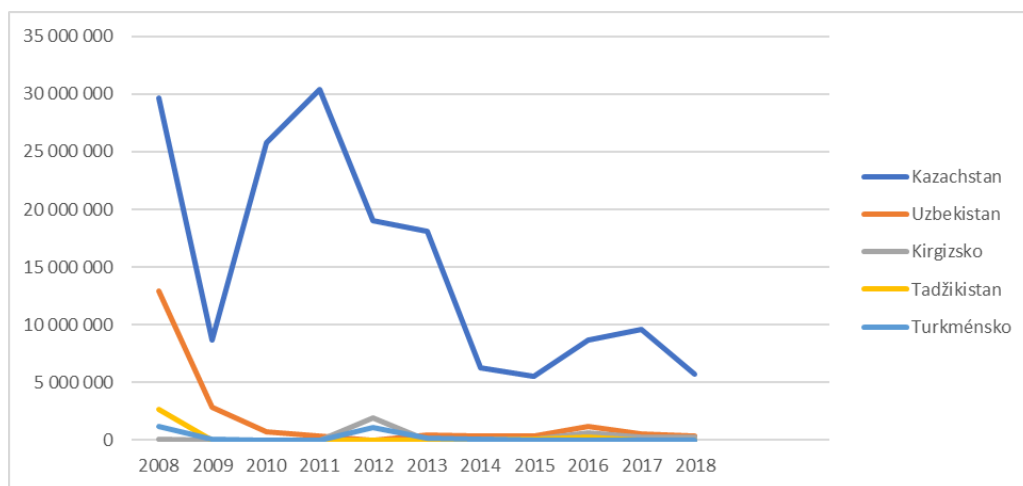
krajín strednej Ázie je pomerne nízky. Najvýznamnejším importným partnerom Slovenska spomedzi krajín strednej Ázie je dlhodobo Kazachstan. Import z Uzbekistanu, Kirgizska, Tadžikistanu a Turkménska je dlhodobo na veľmi nízkej úrovni (graf 4).

Graf 3 Export SR do jednotlivých krajín strednej Ázie v rokoch 2008 – 2018

Zdroj: spracované autorkou na základe údajov MH SR.

Graf 4 Import SR z jednotlivých krajín strednej Ázie v rokoch 2008 – 2018

Zdroj: spracované autorkou na základe údajov MH SR.

Kazachstan

Obchodná bilancia Slovenska s Kazachstanom je dlhodobo aktívna. Kladné saldo vzájomného obchodu je ovplyvnené tým, že Slovensko nie je významným importérom energetických surovín z Kazachstanu. V roku 2018 dosiahol slovenský export do Kazachstanu 28 mil. eur, čo predstavuje nárast oproti 2017 o 2,084 mil. eur (MH SR, 2018).

Celkový obraz zahraničného obchodu s Kazachstanom predstavoval 33,706 mil. eur. Za rok 2018 bol Kazachstan 66. najvýznamnejší exportný partner Slovenska a celkovo 77. najvýznamnejší obchodný partner. Najväčšiu obchodnú výmenu spomedzi krajín strednej Ázie má Slovensko dlhodobo s Kazachstanom.

Slovenský export do Kazachstanu je diverzifikovaný a predstavuje prierez hlavných odvetví slovenského hospodárstva. Najvýznamnejšími tovarovými skupinami slovenského vývozu do Kazachstanu podľa HS4 boli v roku 2018 osobné automobily, spaľovacie motory, lekárske nástroje a dopravníky. Hlavnou dovoznou položkou z Kazachstanu podľa HS4 boli ropné plyny, ktorých import tvoril takmer 75 % celkového importu, ďalej ferozliatiny, meď a vodík (ŠÚ SR, 2019). Slovensko sa podieľalo na zahraničnom obchode Kazachstanu vo výške 39,65 mil. USD, čo predstavuje 0,042 % celkového zahraničného obchodu Kazachstanu (MH SR, 2019).

Uzbekistan

Obchodná bilancia Slovenska s Uzbekistanom je taktiež dlhodobo aktívna. Uzbekistan je druhým najvýznamnejším partnerom Slovenska spomedzi krajín strednej Ázie. Najvyššie čísla dosiahol slovenský export do Uzbekistanu v rokoch 2013 a 2014. V roku 2018 zaznamenal slovenský export opätovne nárast oproti roku 2017. V roku 2018 patrili medzi najviac exportované komodity zo Slovenska do Uzbekistanu najmä časti automobilov, pneumatiky a rúry, z Uzbekistanu boli dovážané predovšetkým ovocie, nerastné suroviny a textil. V Uzbekistane v súčasnosti pôsobí slovenská spoločnosť Asseco, ktorá má v hlavnom meste krajiny zriadenú svoju pobočku. Spoločnosť ponúka softvérové riešenia najmä pre oblasť štátnej a verejnej správy.

Kirgizsko

Zahraničný obchod Slovenska s Kirgizskom sa dlhodobo nachádza na veľmi nízkej úrovni. V roku 2018 však slovenský export do tejto krajiny zaznamenal viac ako dvojnásobný nárast, ktorý bol spôsobený najmä nárastom exportu pištolí zo Slovenska. Komoditná výmena medzi Slovenskom a Kirgizskom je rozmanitá. V roku 2018 patrili medzi najvýznamnejšie exportované komodity: prístroje, osobné automobily a pištole. A viac ako polovicu slovenského importu z Kirgizska tvorili orechy, ktoré vyváža Kirgizsko takmer do celého sveta. Nízka úroveň obchodu je zapríčinená aj neexistenciou základných zmlúv upravujúcich obchodné a investičné vzťahy medzi Slovenskom a Kirgizskom.

Tadžikistan a Turkménsko

Obchodná výmena medzi Slovenskom a Tadžikistanom dosahuje dlhodobo nízke hodnoty, pričom import z Tadžikistanu bol s výnimkou v roku 2016 takmer rovný nule. Zahraničnoobchodná výmena medzi Slovenskom a Tadžikistanom dosiahla v roku 2018 úroveň 645 000 eur. Väčšinu tohto exportu tvorili meracie prístroje, britvy a čerpadlá (ŠÚ SR, 2019). Import z Tadžikistanu na Slovensko je zanedbateľný, v roku 2018 dosiahol úroveň približne 1000 eur.

Slovensko nemá s Turkménskom významnú obchodnú výmenu. Export Slovenska do Turkménska sa dlhodobo pohybuje na úrovni 1–5 mil. eur a hodnota importu sa blíži

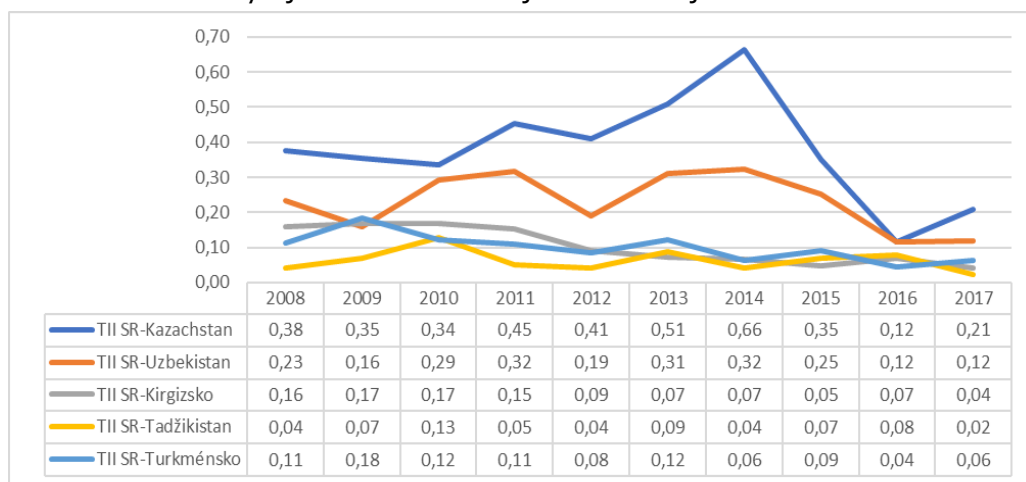
k nule. Import z Turkménska predstavovali rôzne položky textilného priemyslu a slovenský export bol zameraný na vývoz osciloskopov, potravinárskych strojov a automobilov (ŠÚ SR, 2019).

2.2 Intenzita vzájomných zahraničnoobchodných vzťahov Slovenska s krajinami strednej Ázie

Na zhodnotenie vzájomného obchodu medzi SR a krajinami strednej Ázie využijeme Index obchodnej intenzity. Index obchodnej intenzity (TII) sa používa na posúdenie toho, či objemy obchodu medzi dvoma krajinami sú väčšie alebo menšie, než by sa očakávalo na základe ich pozície vo svetovom hospodárstve. Detailný prehľad Indexu obchodnej intenzity medzi SR – KZ, SR – KG, SR – UZ, SR – TM, SR – TJ v rokoch 2008 – 2017 je zobrazený na grafe 5.

Na základe výsledkov možno konštatovať, že v rokoch 2008 – 2017 dosahoval Index obchodnej výmeny Slovenska s krajinami strednej Ázie hodnoty nižšie ako 1, čo značí, že dané krajiny nie sú významnými obchodnými partnermi Slovenska a hovorí o nízkej úrovni exportnej aktivity slovenských vývozcov smerom do strednej Ázie. Najvyššie hodnoty dosahoval TII SR – KZ, čo len potvrdzuje, že Kazachstan je najvýznamnejší exportný partner pre Slovensko spomedzi týchto piatich krajín. Podľa štatistík zahraničného obchodu je druhým najvýznamnejším obchodným partnerom Slovenska Uzbekistan, čo potvrdzujú aj výsledky TII SR – UZ, ktoré môžeme vidieť na grafe.

Graf 5 Vývoj TII medzi SR a krajinami strednej Ázie 2008 – 2017

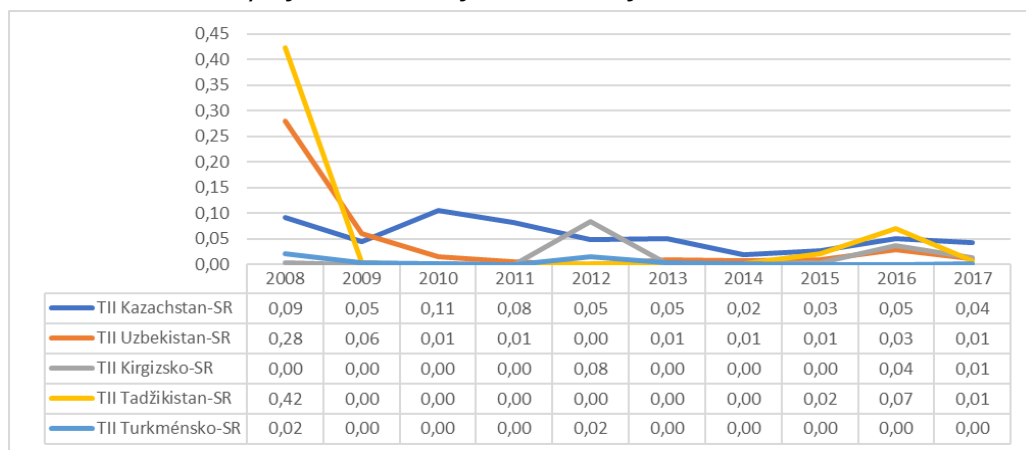

Zdroj: spracované autorkou na základe údajov UNCTADSTAT.

Z grafu 6 je zrejmé, že Index obchodnej intenzity krajín strednej Ázie so Slovenskom dosahoval v rokoch 2008 – 2017 veľmi nízke hodnoty blízke 0, čo značí nízku intenzitu exportnej aktivity exportérov zo strednej Ázie smerom na Slovensko. Slovensko nie je významnou exportnou destináciou krajín regiónu strednej Ázie a export z týchto

krajín dosahuje dlhodobu nízke hodnoty. Najvyššia exportná aktivita smerom na Slovensko je zaznamenaná zo strany kazašských spoločností nasledovaných uzbeckými spoločnosťami.

Graf 6 Vývoj TII medzi krajinami strednej Ázie a SR 2008 – 2017

Zdroj: spracované autorkou na základe údajov UNCTADSTAT.

2.3 Význam krajín strednej Ázie pre vonkajšie ekonomické vzťahy Slovenska

Krajiny strednej Ázie nie sú v súčasnosti významným obchodným partnerom Slovenska, avšak keďže sa nachádzajú vo fáze rozvoja, predstavujú perspektívne trhy pre slovenských exportérov. S cieľom podporiť export slovenských spoločností do týchto krajín organizujú rôzne ministerstvá či organizácie podnikateľské misie, medzivládne komisie či podporia účasť slovenských spoločností na veľtrhu. Ministerstvo hospodárstva organizuje pravidelne medzivládne komisie s Kazachstanom a Uzbekistanom. Tieto medzivládne konferencie bývajú spojené s podnikateľskou misiou, ktorá predstavuje pre slovenské spoločnosti možnosť nájsť si nového obchodného partnera.

Najviac podnikateľských misií spomedzi piatich krajín bolo organizovaných do Kazachstanu. Kazašský trh predstavuje najperspektívnejší trh pre slovenské spoločnosti. Ide o stabilný trh, viaceré slovenské spoločnosti už majú skúsenosti s exportom do tejto krajiny, export môže byť poistený zo strany Eximbanky, ktorá pomohla pri realizácii viacerých obchodných prípadov v tejto krajine a SR má v krajine zastupiteľský úrad (Hospodárske noviny, 2019). V novembri 2018 sa konala podnikateľská misia do Kazachstanu sprevádzajúca predsedu vlády Petra Pellegriniho. Misie sa zúčastnilo 30 slovenských spoločností zo sektorov ako energetika, IT, letecký priemysel, strojársky priemysel (SARIO, 2018). Významným podujatím, ktoré sa konalo v Kazachstane bolo Expo Astana 2017. SARIO zorganizovalo 2 podnikateľské misie na Expo Astana v roku 2017. Medzivládna komisia sa konala v máji 2018 v Bratislave a ďalšia je plánovaná na január 2020 v Nursultane. Počas týchto misií a medzivládnej komisie prejavili kazašské spoločnosti záujem o spoluprácu so slovenskými spoločnosťami a obe strany sa zhodli, že za perspektívne sektory spolupráce možno považovať energetiku, stavebníctvo, čistenie odpado-

vých vôd a poľnohospodárstvo. Ide o najvýznamnejšie sektory kazašského hospodárstva, v ktorých sú potrebné zahraničné technológie a Slovensko má k dispozícii viaceré tradičné spoločnosti z týchto oblastí. Niektoré spoločnosti už v regióne pôsobia a možno preto využiť ich znalosti trhu.

Za druhú najperspektívnejšiu krajinu pre slovenský export tu možno považovať Uzbekistan. Posledná podnikateľská misia do Uzbekistanu sa konala v roku 2015, na november 2019 je predbežne naplánovaná medzivládna komisia. ZÚ SR v Taškente považuje za najperspektívnejšie sektory energetický, ťažobný, zdravotnícky a poľnohospodársky (MZVaEZ SR, 2019).

Zvyšné tri krajiny regiónu, t. j. Tadžikistan, Turkménsko a Kirgizsko, predstavujú pre slovenské spoločnosti pomerne neprebádané teritória, kde obchodná výmena dosahuje pomerne nízke hodnoty. Pre slovenské spoločnosti je pomerne náročné presadiť sa na danom trhu, čo môže byť spôsobené neexistenciou niektorých dohôd o zamedzení dvojitého zdanenia či ochrane investícií, týchto krajinách nemá Slovensko. Na základe smerovania daných ekonomík a možností slovenských exportérov možno považovať za perspektívne sektory potravinársky, zdravotnícky, energetický či ťažobný sektor.

Niekoľko tradičných slovenských spoločností už exportuje do krajín strednej Ázie. Ide o spoločnosti najmä z oblastí: zdravotnícka technika, energetika, čistenie odpadových vôd, strojárstvo. Patria sem spoločnosti ako napríklad Chirana, Medirex, Asseco, Progroupe sediment removal, PPS Svidník. Väčšina spoločností exportuje najmä do Kazachstanu.

Na Slovensku sa nenachádza významná investícia pochádzajúca z týchto piatich krajín. Pomerne významnú investíciu v Kazachstane má spoločnosť Chirana, ktorá plánuje otvoriť pobočky aj v ďalších krajinách.

Záver

Na základe výsledkov skúmania vývoja a intenzity zahraničného obchodu medzi Slovenskom a strednou Áziou, sme dospeli k nasledujúcim záverom:

Obchodná bilancia medzi Slovenskom a krajinami strednej Ázie je pomerne na nízkej úrovni. Celkový export Slovenska do týchto piatich krajín v roku 2018 dosiahol hodnotu 42,121 mil. eur. Podiel týchto krajín na zahraničnom obchode Slovenska bol v roku 2018 iba 0,031 %. Slovensko má so všetkými týmito krajinami aktívnu obchodnú bilanciu, čo je spôsobené najmä nízkou aktivitou zo strany spoločností exportujúcich z regiónu strednej Ázie. V roku 2018 sme zaznamenali nárast zahraničného obchodu medzi Slovenskom a Strednou Áziou v porovnaní s rokom 2017. Najvýznamnejším obchodným partnerom spomedzi týchto krajín je dlhodobo Kazachstan.

Podľa výsledkov vývoja Indexu obchodnej intenzity možno tvrdiť, že vzájomný obchod medzi Slovenskom a strednou Áziou je obojstranne málo intenzívny. Indexy obchodnej intenzity dosahujú hodnoty nižšie ako 1. Slovenskí exportéri sú málo aktívni v tomto regióne a Slovensko nie je exportnou destináciou pre exportérov zo strednej Ázie. Aj na základe nízkeho podielu zahraničného obchodu Slovenska s krajinami strednej Ázie a výsledkov Indexu obchodnej intenzity možno konštatovať, že najvýznamnejším obchodným partnerom z tejto oblasti pre Slovensko je Kazachstan.

Potenciál exportu do týchto krajín nie je využitý, slovenské spoločnosti môžu konkurovať svojimi produktmi v danom regióne produktom iných európskych krajín. Hospodárstvo krajín prechádza postupným rozvojom, ktorý je nevyhnutný realizovať aj za pomoci zahraničných tovarov a know-how. S krajinami strednej Ázie má Slovensko dobré historické vzťahy, na ktoré sa slovenskí štátni predstavitelia snažia nadviazať pravidelnými politickými či obchodnými návštevami. V týchto krajinách je aktívnych iba niekoľko slovenských spoločností. Medzi najviac perspektívne sektory pre slovenských exportérov možno zaradiť energetický priemysel, ťažobný priemysel, potravinársky priemysel či čistenie odpadových vôd.

Slovensko a stredoázijský región spája aj iniciatíva OBOR (Nová Hodvábna cesta), cez ktorú môže prechádzať značná časť obchodnej výmeny medzi Čínou a EÚ a vytvára nové možnosti spolupráce medzi Európou a Áziou. Cez Kazachstan už Nová Hodvábna cesta prechádza a je preto v súčasnosti využívaný najmä ako tranzitná krajina. Podobným spôsobom by z Novej Hodvábnej cesty mohlo prosperovať aj Slovensko. Projekt OBOR je súčasťou dlhodobej stratégie Číny a týka sa najmä budovania infraštruktúry a zvyšovania reálnej ekonomickej moci. O tento projekt je veľký záujem medzi štátmi, no Slovensko, ktoré uvažovalo napríklad o predĺžení širokorozchodnej železnice z Košíc, môže úplne obísť.

Zoznam bibliografických odkazov

- Baláž, P. (2017). *Širokorozchodná železnica nebude pokračovať cez Slovensko*. Dostupné 30.9.2019 na: <<https://openiazoch.zoznam.sk/cl/176881/Sirokorozchodna-zeleznica-nebude-pokracovat-cez-Slovensko>>
- Czech Trade. (2019). *Turkmenistán*. Dostupné 12.10.2019 na: <<https://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/turkmenistan.html>>
- Drieniková, K. (2018). Príležitosti pre prehĺbenie a rozvoj spolupráce medzi EÚ a Kazachstanom. In *Aktuálne otázky vplyvu súčasných geopolitických zmien na zahraničnoobchodné vzťahy EÚ (so zameraním na slovenskú ekonomiku)*. Bratislava: EKONÓM, 33-43.
- Gotev, G. (2018). China's Belt and Road initiative, explained by Kazakhstan. Dostupné 2.10.2019 na: <https://www.euractiv.com/section/central-asia/news/chinas-belt-and-road-initiative-explained-by-kazakhstan/>
- Hospodárske noviny (2019). *Päťica postsovietskych krajín má veľký potenciál v obchodných vzťahoch Slovenska. Naši podnikatelia však ich možnosti objavujú len veľmi pozvoľna*. Hospodárske noviny.
- Kašťáková E., Ružeková V., Žatko M. (2016). *Importance of the CIS Countries to the Development of Foreign Trade Relations of Slovakia*. Studia commercialia Bratislavensia, 9(33), 36-48
- Konopelko, A. (2018). *Eurasian Economic Union: a challenge for EU policy towards Kazakhstan*. Asia Europe Journal, Marec 2018, 16(1), 1-17
- MH SR. (2019). *Výsledky zahraničného obchodu*. Dostupné 1.8.2019 na: <<https://www.mhsr.sk/obchod/bilateralne-obchodne-vztahy/vysledky-zahranicneho-obchodu>>

- Ministerstvo financií. (2019) *Zoznam platných a účinných zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia*. Dostupné 10.9.2019 na: <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?Ca-tID=11607>>
- MZVaEZ SR. (2019). *Ekonomická informácia o teritóriu: Kazašská republika*. Dostupné 1.9.2019 na: <<http://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Kazachstan+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2018>>
- MZVaEZ SR. (2019). *Ekonomická informácia o teritóriu: Kirgizská republika*. Dostupné 10.9.2019 na: <<https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Kirgizsko+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2019>>
- MZVaEZ SR. (2019). *Ekonomicko-informačný materiál Uzbeká republika*. Dostupné 2.10.2019 na: <<https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Uzbekistan+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2018>>
- Peyruse, S. (2014). *How does Central Asia view the EU?* Dostupné 10.9.2019 na: <http://www.eucentralasia.eu/uploads/tx_ictcontent/EUCAM-WP18-How-does-Central-Asia-view-the-EU-1_01.pdf>
- Svetová banka. (2013). *Online Trade Outcome Indicators*. Dostupné 1.9.2019 na: <<http://wits.worldbank.org/WITS/docs/TradeOutcomes-UserManual.pdf>>
- Svetová banka. (2010). *Trade Indicators*. Dostupné 15.10.2019 na: <https://wits.worldbank.org/wits/wits/witshelp/Content/Utilities/e1.trade_indicators.htm>
- Šimko, B. (2015). *STREDNÁ ÁZIA NA GEOPOLITICKEJ ŠACHOVNICI*. Dostupné 2.10.2019 na: <<https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Olos-tiak7/subor/Simko.pdf>>
- UNCTADSTAT (2019). Data. Dostupné 3.9.2019 na: <<https://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx?ReportId=24740>>